

مالکیت معنوی، قوانین و مقررات

● امیرحسین شرافت^۱
کارشناس ارشد معارف اسلامی

اقتصادی است که برای توسعه پایدار امری حیاتی تلقی می‌شود.

کشورهایی که روند آزادسازی سیاست‌های اقتصادی و صنعتی را تجربه می‌کنند، وجود نظام مالکیت معنوی قوی و نیرومند در آنها یکی از مهم‌ترین عوامل ضروری برای تضمین روند آزادسازی است که یکی از نتایج مهم آن می‌تواند تجدید ساختار بخش‌های صنعتی و تجاری و در نهایت تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری‌های کوچک و متوسط برای استفاده از نظام مالکیت فکری به‌عنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی و فناوری ملی باشد.

با توجه به این نکات و نظر به اهمیت حقوق مالکیت معنوی در امر توسعه پایدار، پایه‌ریزی یک نظام قوی و کارآمد و مبتنی بر قوانین وضع‌شده برای حمایت از حقوق مالکیت فکری و معنوی در سطح ملی و تسهیل روند ثبت آن در سطح بین‌المللی امری کاملاً ضروری به‌نظر می‌رسد.

حمایت کافی از مخترعان، مؤلفان، نوآوران و تسهیل ثبت ملی و بین‌المللی حقوق آنها، می‌تواند ضمن حفاظت از سرمایه‌گذاری‌ها و تحقیقات انجام‌شده، انگیزه اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی را برای پژوهش‌ها و نوآوری افزایش دهد. همچنین جلوگیری از پنهان‌ماندن فناوری و نوآوری‌ها، انتشار دقیق و صحیح فناوری جدید، جلوگیری از فعالیت‌های تکراری و موازی و صرف هزینه زاید، تسهیل فناوری و تشویق و ترغیب به امر تولید و خلق اثر تازه را می‌توان از دیگر نتایج مهم آن برشمرد.

به‌نظر می‌رسد که نخستین گام برای رعایت حق مالکیت

■ فاتح‌نیا، حمید. مجموعه قوانین مالکیت معنوی، تهران: انتشارات جنگل، جاودانه، ۱۳۸۶، ۳۰۰ ص، شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۱-۱۰۳-۱

نقش مهم حقوق مالکیت معنوی در تجارت بین‌الملل، سرمایه‌گذاری و روابط اقتصادی روبه‌رشد، بر کسی پوشیده نیست. به‌طور کلی نظام مالکیت فکری یکی از مسائل زیربنایی سیاست نوین اقتصادی در سطح ملی و بستر و ابزاری مهم برای توسعه پایدار برای کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته معرفی شده است.

همچنین حمایت قوی و مؤثر از حقوق مالکیت معنوی عامل بسیار مهم و تعیین‌کننده در تسهیل انتقال فناوری و نیز جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بخش‌های معین

حمایت قوی و مؤثر از حقوق مالکیت معنوی عامل بسیار مهم و تعیین کننده در تسهیل انتقال فناوری و نیز جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در بخش های معین اقتصادی است که برای توسعه پایدار امری حیاتی تلقی می شود

سعی شده از لایه لای قوانین مختلف، آن قوانین و موادی را که درباره موضوع این مجموعه است، آورده شود. با این هدف با مراجعه به مجموعه قانون ها و آیین نامه های مربوط به مطبوعات، ثبت علائم تجاری و شرکت ها، امور پزشکی و دارویی، مجازات، خدمات کامپیوتری، مجازات عمومی، تعزیرات، دادرسی مدنی و ثبت احوال، آن دسته از قوانینی که تصور می شده با حق مالکیت معنوی مرتبط هستند، آورده شده است.

بخش سوم کتاب به کنوانسیون ها و قراردادهای خارجی اختصاص دارد. در این قسمت متن قانون هایی آمده که برخی از آنها به صورت معاهدات و پیمان های جهانی و بین المللی است و برخی نیز عهدنامه ها و قراردادهای بین الدولی ایران با برخی ممالک دیگر است که از جمله آنها به موارد زیر می توان اشاره کرد:

- الحاق دولت ایران به کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی تصویب شده در مهرماه ۱۳۸۰؛
- قانون اجازه الحاق دولت ایران به اتحادیه عمومی بین المللی، معروف به پاریس برای حمایت مالکیت صنعتی و تجارتي و کشاورزی، مصوب اسفند ۱۳۳۷؛
- قرارداد اتحادیه پاریس برای حمایت مالکیت صنعتی؛
- قرارداد پاریس برای حمایت مالکیت صنعتی که در

معنوی و در نتیجه بهره مندی از نتایج آن، که در سطور قبلی به آن اشاره شد، داشتن یک چارچوب قانونی مناسب و کارآمد برای اجرای مقررات مربوط به حقوق مالکیت معنوی است. زیرا اگر قوانین مربوط باشیم یا صاحب قوانینی ضعیف و ناکارآمد و بدون ضمانت اجرایی باشیم یا رویه های اعمال قوانین مزبور کند و پرهزینه باشد، نتایج مطلوبی در بر نخواهد داشت.

کتاب مجموعه قوانین مالکیت معنوی به اذعان نگارنده آن که خود از وکلای دادگستری می باشد، با توجه به احساس نیاز به مجموعه مستقلی از قوانین و مقررات مربوط به آن تدوین شده است. این مجموعه در صدد گردآوری و ارائه تمام قوانین و مقررات مرتبط با موضوع فوق از ابتدای قانون گذاری در ایران است.

قوانین و مقرراتی که در این مجموعه گردآوری شده، در چهار بخش سامان یافته است. بخش نخست به قوانین و مقررات اصلی اختصاص یافته که شامل قوانین و آیین نامه های کاربردی تر و مهم تر در زمینه مالکیت معنوی است. این بخش، قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان و همه آیین نامه ها و نظام نامه های مربوط به آنها را شامل می شود.

در بخش دوم که به قوانین پراکنده اختصاص دارد،

حمایت کافی از مخترعان، مؤلفان، نوآوران و تسهیل ثبت ملی و بین‌المللی حقوق آنها، می‌تواند ضمن حفاظت از سرمایه‌گذاری‌ها و تحقیقات انجام‌شده، انگیزه اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی را برای پژوهش‌ها و نوآوری افزایش دهد

مربوط به حقوق مالکیت فکری ندارد و به نظر می‌رسد که اختیارات قانونی به‌عنوان بازوی اجرایی حقوق مالکیت فکری بسیار محدود است.

شاید مهم‌ترین اقدام، تجدیدنظر در قوانین موجود و تطبیق آنها با الگوها و استانداردهای بین‌المللی به‌منظور جلوگیری از ضربه‌زدن به تجارت مشروع و قانونی و سایر موارد مالکیت معنوی باشد.

اقدام ضروری دیگر که از مطالعه این مجموعه قوانین به‌دست می‌آید، توسعه منابع انسانی و مهارت‌های اشخاص درگیر با امور مربوط به حقوق مالکیت فکری است که از طریق آموزش کارشناسان و آشناکردن آنها با مقررات، طرق و شیوه‌هایی که عموماً متجاوزان به حقوق مالکیت فکری از آنها استفاده می‌کنند، میسر است.

همچنین لازم است ارتباط مستمر با سازمان‌های بین‌المللی از قبیل سازمان جهانی مالکیت فکری به‌منظور استفاده هرچه بیشتر از امکانات حقوقی، فنی و مالی آنها گسترش یابد.

پی‌نوشت:

1. amir.sherafat@gmail.com

لیسیون مورد تجدید نظر واقع شد؛

- قرارداد اقامت و تجارت و بحریمایی بین ایران و شوروی سابق، ایران و سوئد و ...؛

- قانون اجازه مبادله قرارداد حمایت تصدیق‌نامه‌های اختراع و علائم تجاری و صنعتی و غیره، منعقد میان دولت‌های ایران و آلمان.

سرانجام بخش چهارم، به مقررات و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و آرای وحدت رویه و فتاوی و نظریات فقها و نظایر آن اختصاص دارد. اهداف و سیاست‌ها و ضوابط نشر کتاب، ضوابط عام تأسیس مراکز، مؤسسات، انجمن‌ها و کانون‌های فرهنگی و هنری و نظارت بر آنها و آیین‌نامه تأسیس و نظارت بر نحوه کار و فعالیت کانون‌های تبلیغاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب شورای انقلاب در سال ۱۳۵۷، از دیگر قوانین و آیین‌نامه‌هایی است که به تشخیص تدوین‌کننده این مجموعه، مرتبط با حقوق مالکیت معنوی بوده و متن آنها آورده شده است.

موضوع پایانی کتاب که در بخش چهارم آمده، به طرح چند نظریه از حضرت امام خمینی (ره) درباره حق تألیف و مؤلف و حق اختراع پرداخته است و ایشان به‌صراحت، شرعی بودن آن را رد کرده و امکان چاپ و تقلید از آن را برای دیگران مجاز دانسته است.

مخاطب یا مخاطبان این کتاب علاوه بر علاقه‌مندان قوانین و مقررات حقوقی و بین‌المللی، محققان و پژوهشگرانی هستند که به مطالعه در حوزه حقوق مالکیت‌های فکری و صنعتی علاقه‌مندند و از این کتاب به‌رغم برخی از کاستی‌های آن در جمع و تدوین قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های مربوط می‌توانند استفاده کنند.

نکته پایانی

از مطالعه مجموعه قوانین و مقررات مالکیت معنوی در ایران و جهان، این نکته به نظر بدیهی می‌رسد که قوانین و مقررات موجود کشور درباره اجرای حقوق مالکیت فکری، اگرچه در بسیاری موارد با موازین بین‌المللی مغایرتی ندارند، دارای خلأ زیادی است، برای مثال و در بدیهی‌ترین مصداق آن، درباره حقوق مالکیت ادبی و هنری قانون کاملاً ساکت است. همچنین قانون ۱۳۶۰ و بند ۱۲ ماده ۴۰ قانون گمرکی بیشتر به مقولاتی از قبیل اختراع و علامت تجاری و خدماتی مربوط است و صراحت کافی در خصوص حمایت از سایر مصادیق